

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ І ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ФАКТОРІВ, ЩО ЇЇ ВИЗНАЧАЮТЬ

Атаманчук Д.В., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна,
daniilatamanchuk12@gmail.com, orcid.org/0009-0005-1282-9718

CHARACTERIZATION OF INDICATORS OF ENTERPRISES' FINANCIAL STABILITY AND THE FACTORS DETERMINING IT

Atamanchuk D.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine, daniilatamanchuk12@gmail.com,
orcid.org/0009-0005-1282-9718

Постановка проблеми. Фінансова стійкість підприємства є одним із найважливіших критеріїв його надійності, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. У складних ринкових умовах, що характеризуються динамічними змінами економічного середовища, турбулентністю та невизначеністю, дослідження фінансової стійкості набуває особливої актуальності. Категорія дозволяє комплексно оцінити здатність підприємства забезпечувати збалансоване формування та використання ресурсів для реалізації своєї діяльності та забезпечення довготривалої конкурентної переваги. Оскільки ефективне управління стійкістю впливає на можливість уникнення банкрутства та підтримання належного рівня платоспроможності, тема статті є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення фінансової стійкості підприємств здійснювалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Зокрема, у працях Башнянина та Лінтур висвітлено загальні підходи до трактування поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання та запропоновано шляхи її покращення [1]. Білик, Павловська, Притуляк і Невмержицька розглянули широкий спектр аналітичних методик для оцінювання фінансового стану та стійкості, приділивши особливу увагу фінансовому аналізу як методичній основі [2]. У роботах Вівчар і Кос наведено сучасні методи оцінювання фінансової стійкості, що враховують вплив поточної ринкової кон'юнктури [3]. Необхідність комплексних підходів до оцінки та діагностики фінансової стійкості актуалізовано у дослідженнях Ганіна та Алєкперова, де наголошено на системності управління стійкістю [5].

Серед джерел, що висвітлюють проблематику фінансової стійкості на рівні нормативно-правових аспектів, варто відзначити Господарський кодекс України [6], де закладені основні принципи функціонування суб'єктів, ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [15], який забезпечує методологічне підґрунтя для формування фінансової звітності та відповідних показників.

Докладні аналітичні підходи до оцінки фінансового стану запропоновано у роботах Коробова [18], де висвітлено методи комплексного аналізу діяльності підприємств на базі обчислення ключових фінансових коефіцієнтів. У дослідженнях Ізюмської та Нікульшиної [16], Довбні та Разганяєвої [8] розглянуто зокрема питання інтегральної оцінки фінансової стійкості з урахуванням макро- та мікроекономічних чинників, що впливають на стан підприємства. У працях Заюкової [14] висвітлено теоретичні аспекти фінансової стійкості та формування підходів до її забезпечення.

Невирішеними залишаються питання ідентифікації найчутливішого впливу на фінансову стійкість та побудови інтегрованих моделей оцінки, які б враховували особливості галузі й специфіку структури капіталу конкретних підприємств. Тому дана стаття присвячена обґрунтуванню й систематизації показників і індикаторів фінансової стійкості, вивченню факторів, які найбільшою мірою впливають на рівень.

Мета статті. Всебічна характеристика системи показників і індикаторів, що дозволяють оцінити фінансову стійкість підприємства, визначення факторів взаємодії, задля розроблення рекомендацій підвищення стійкості та ефективності управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою комплексного вимірювання рівня фінансової стабільності та незалежності підприємства доцільно застосовувати систему взаємопов'язаних показників. Серед них визначальну роль відіграють коефіцієнти фінансової стійкості, платоспроможності (абсолютної, термінової і поточної ліквідності), ділової активності і рентабельності (продажів, активів, власного та чистого капіталу).

Економічне оцінювання фінансової стійкості відбувається шляхом аналізу низки відносних показників, які фіксують стан та використання фінансових ресурсів, структуру та джерела фінансування, забезпеченість активів. Для їхнього обчислення зазвичай залучаються дані з офіційної фінансової звітності підприємств у поєднанні з відомостями про обсяги виробництва та реалізації продукції.

Остаточний висновок щодо рівня фінансової стійкості формується на основі порівняння обчислених коефіцієнтів із референсними величинами, що можуть бути нормативними, середньогалузевими чи визначеними для конкуруючої групи підприємств. Застосовують теоретично обґрунтовані або отримані через експертні методи показники, які можуть указувати на оптимальний чи критичний стан з позиції фінансової рівноваги. Вони фактично використовуються як своєрідні нормативи для фінансових коефіцієнтів. Проте універсальної методики їхнього розрахунку, спільної для всіх галузей, досі не розроблено. Крім того, немає і єдиних підходів до вибору переліку відносних показників, що застосовуються під час дослідження фінансової незалежності. У багатьох випадках пропонується надмірна кількість індикаторів, що ускладнює практичне застосування. Таким чином, першочерговим завданням є розроблення оптимального набору коефіцієнтів, які б водночас задовольняли потреби інформаційних користувачів і максимально повно відображали рівень фінансової стійкості та результати господарської діяльності.

Під час обрання пріоритетних показників, які найповніше характеризують промислове підприємство, варто враховувати специфіку його галузі, способи формування та використання фінансових ресурсів, доступність і простоту збирання даних, уникати дублювання оцінок окремих аспектів фінансового стану. Потрібно зберегти комплексність діагностики навіть за обмеженої кількості ключових показників.

Фінансова стійкість підприємства, згідно з поширеними у науковій літературі визначеннями, передбачає здатність компанії забезпечувати оптимальний розподіл та використання власних і залучених коштів для досягнення стратегічних цілей [7; 11]. У межах практичної діяльності вона проявляється в можливості підприємства своєчасно виконувати зобов'язання, забезпечувати додаткову вартість для власників, підтримувати належний рівень конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Фінансові кризи різного масштабу породжують чинники, що змінюють на рівень стійкості. Це ускладнює їхню систематизацію та упорядковане групування. На фінансову стійкість можуть впливати чинники, які не залежать від підприємства або знаходяться під його частковим чи повним контролем.

Серед ключових зовнішніх чинників, які визначають стійкість, виділяють: загальноекономічне середовище господарювання; ринкове позиціонування підприємства; рівень платоспроможного попиту споживачів; законодавчу й виконавчу політику держави у фінансово-кредитній сфері; соціально-економічну та екологічну обстановку в країні тощо. Для формування поточної та довгострокової фінансової стійкості однаково потрібними є як сприятливі, так і негативні фактори, оскільки вони визначають загальні умови, в яких веде діяльність підприємство. Сучасні технологічні та соціально-економічні зміни створюють нові можливості та загрози, актуалізують постійний моніторинг факторів впливу.

Поділ чинників на внутрішні та зовнішні з погляду їхнього походження має істотне значення для вибудови дієвої системи управлінських рішень, спрямованих на поліпшення стану.

Зовнішнє середовище охоплює систему умов та факторів, які мають вплив на діяльність, форми і результати його функціонування, що формуються в процесі взаємодії з партнерами, клієнтами і кредиторами. Водночас поява, напрям і рівень впливу зовнішніх чинників значною мірою не залежать від окремого суб'єкта господарювання та є наслідком процесів, що розгортаються у надсистемі вищого рівня. Прийнято розрізняти прямі та опосередковані чинники. До опосередкованих зараховують ті, що не здійснюють негайного й безпосереднього впливу на фінансову стійкість, але в довготривалій перспективі можуть суттєво визначити її рівень. Тому такі фактори необхідно передбачати у планах розвитку та бізнес-стратегіях підприємства, своєчасно ідентифікуючи та оцінюючи їх. Вони часто є складними, а керувати чи повністю контролювати їх практично неможливо, тож організація може лише пом'якшувати їхній можливий негативний стан. Критерії опосередкованого впливу найчастіше поділяють на економічні, ринкові, фінансові, соціально-демографічні, політико-правові, технологічні та загальні.

Натомість до групи зовнішніх чинників прямого впливу відносять взаємовідносини з контрагентами: постачальниками, покупцями, конкурентами, із державою в особі її регулюючих органів. Чинники безпосередньо впливають на господарську діяльність, ринкову

конкурентоспроможність, фінансовий стан і стійкість підприємства. На відміну від опосередкованих, прямі чинники частково піддаються управлінню або коригуванню, що слід враховувати під час застосування аналітичних методів і розроблення механізмів регулювання та управління.

Основними показниками фінансової стійкості традиційно вважаються:

1. Коефіцієнти ліквідності, які показують можливості розраховуватися за поточними зобов'язаннями (покриття, швидкої ліквідності тощо). Хоча вони безпосередньо відносяться до короткострокових аспектів функціонування, їх рівень впливає на загальну оцінку фінансової стабільності [2; 17].

2. Коефіцієнти платоспроможності та автономії, які характеризують структуру капіталу та свідчать про залежність від зовнішніх джерел фінансування, відображають здатність підприємства функціонувати у довгостроковій перспективі [4; 18].

3. Показники рентабельності, що віддзеркалюють ефективність використання ресурсів та розкривають потенційні можливості самофінансування [5].

4. Загальний коефіцієнт фінансової незалежності, що дозволяє визначити частку власних коштів у загальному обсязі джерел фінансування [8].

Окрім традиційних коефіцієнтів, до основних індикаторів фінансової стійкості можуть бути віднесені:

1. Показник покриття відсотків (interest coverage ratio), який визначає, наскільки прибуток підприємства перевищує витрати на обслуговування боргу.

2. Мультиплікатори фінансового важеля (наприклад, debt to equity ratio), що відображають відносну частку боргу у структурі капіталу.

3. Інтегральні показники, сформовані на базі системи вагових коефіцієнтів, що враховують галузеву специфіку (наприклад, Z-рахунок Альтмана як індикатор ймовірності банкрутства, скоригований на особливості фінансового середовища) [1; 14].

Виділяють кілька послідовних кроків, які зазвичай охоплюють загальну оцінку стану суб'єкта господарювання, визначення типу стійкості та подальше дослідження відносних показників. Перша складова полягає у встановленні ресурсної стабільності, стійкості формування капіталу та якості управлінських процесів. При вивченні фінансової звітності, насамперед структури пасиву, стають очевидними можливі причини міцної чи, навпаки, недостатньої фінансової стійкості. Збільшення обсягу капіталу, через акумуляцію нерозподіленого прибутку, є дієвим інструментом зміцнення господарської діяльності, оскільки дає змогу покривати поточні зобов'язання та інвестувати в оборотні активи. Потрібність аналізу складу й структури капіталу пояснюється тим, що статутні та додаткові його елементи дають змогу модернізувати виробництво, залучати висококваліфікованих фахівців і, зрештою, збільшувати ринкову частку. Водночас значна сума власного капіталу підвищує довіру партнерів і полегшує доступ до фінансування, тоді як мала його частка може негативно позначатися на ризиках для потенційних кредиторів.

Для всебічного аналізу треба враховувати ресурсну стабільність підприємства, яка залежить від взаємодії з учасниками ринку, його виробничої інтегрованості, чинного стану економіки та здатності контролювати грошові потоки. Крім того, слід оцінювати рівень управлінської стійкості шляхом аналізу відповідності організаційно-виробничих структур вибраній стратегії розвитку і ринковому попиту.

Наступна оцінка вивчення фінансової стійкості через показники, що характеризують забезпечення запасів та витрат джерелами фінансування. Зазвичай розглядають співвідношення власного оборотного капіталу і запасів, власних та довгострокових позикових ресурсів і запасів, суми фінансування запасів. Виділяють кілька сценаріїв: абсолютну фінансову стійкість, коли виробничі запаси повністю покриваються власним оборотним капіталом; нормальний фінансовий стан, якщо для фінансування запасів залучаються і власні ресурси, і довгострокові кредити; нестійкий, за якого додатково задіяні короткострокові позики; та кризовий, коли джерела фінансування є недостатніми і підприємство фактично перебуває на межі банкрутства. Складовою методології є розрахунок відносних коефіцієнтів, які дають кількісну оцінку фінансовій стійкості. Йдеться про автономію, фінансову залежність, фінансовий ризик, маневреність власного капіталу, фінансову незалежність капіталізованих джерел, структуру покриття довгострокових вкладень, довгострокове залучення позикових коштів, концентрацію залученого капіталу, частку власного капіталу та довготермінових зобов'язань, коефіцієнт поточної заборгованості, показники відображають динаміку змін у часі та рівень відповідності оптимальним або граничним значенням.

Практична цінність описаного підходу - він дає змогу комплексно оцінити стан фінансів і розробити рішення для стабілізації та розвитку підприємства, запобігти настанню кризи або вчасно

реагувати на ознаки загрозової ситуації. За результатами такого аналізу можна виявити як позитивні тенденції, так і наявні проблеми, пов'язані з браком джерел фінансування, низькою ліквідністю чи нестачею власного капіталу, і вжити відповідних заходів для покращення фінансової стабільності.

При розгляді факторів впливу на фінансову стійкість слід розрізняти зовнішні та внутрішні детермінанти [8; 10].

До зовнішніх факторів належать:

4. Макроекономічні умови (загальний рівень інфляції, податкова політика, стабільність фінансових ринків).

5. Рівень конкуренції в галузі, котрий визначає цінові стратегії та величину прибутку.

6. Політико-правові чинники, що впливають на правила ведення бізнесу та доступ до ресурсів [9; 13].

7. До внутрішніх факторів слід віднести:

8. Структуру капіталу, зокрема частку власних та позикових коштів, яка визначає здатність підприємства протистояти кризовим явищам [12; 19].

9. Політику управління оборотними активами, що забезпечує необхідний рівень ліквідності та оборотності матеріальних ресурсів [20].

10. Інвестиційну стратегію, яка впливає на формування потенціалу зростання та використання фінансових ресурсів.

11. Якість менеджменту, що визначає ефективність реалізації фінансово-економічних рішень і загальну культуру управління [16; 21].

Складовою оцінки є ідентифікація «вузьких місць» у фінансовій діяльності, що може бути здійснена через комплексну діагностику господарської діяльності з використанням системи коефіцієнтів, інтегральних показників та порівняльного аналізу з середньогалузевими нормативами [3; 16]. Своєчасне виявлення проблем у структурі капіталу, обігу грошових коштів та прибутковості дає підприємству можливість реагувати на проблеми та ризики та розробляти антикризові заходи.

При розробленні плану підвищення рівня стійкості, потрібно звернути увагу на:

1. Оптимізацію між балансом власних і позикових ресурсів у напрямі зменшення фінансових ризиків.

2. Покращення платоспроможності шляхом ефективного управління оборотним капіталом.

3. Удосконалення системи внутрішнього контролю за рухом коштів, прийняття стратегічних рішень на базі фінансового аналізу.

4. Формування прозорості і достовірної обліково-аналітичної бази, що забезпечить об'єктивність оцінювання стану підприємства зовнішніми користувачами [6; 15].

Така системність в оцінці та управлінні фінансовою стійкістю сприятиме підвищенню конкурентоспроможності й зменшенню ризику банкрутства в сучасних умовах нестабільності.

Галузева специфіка значною мірою впливає на вибір показників оцінювання стійкості, оскільки кожен сектор економіки має власні операційні особливості та різний рівень ризику. Промислові підприємства зазвичай працюють у середовищі зі складною виробничою інфраструктурою, високими капітальними витратами і тривалими виробничими циклами, що зумовлює потребу у глибокому аналізі структури капіталу й довгострокових зобов'язань. Особливу роль тут відіграють коефіцієнти оборотності запасів, ліквідності та показники, пов'язані зі швидкістю оновлення основних фондів. У сфері ІТ фінансова стійкість часто оцінюється крізь призму нематеріальних активів і здатності генерувати високий операційний дохід за відносно незначних інвестицій у матеріальні активи. Сільськогосподарські підприємства найчастіше стикаються з сезонністю виробництва, нестабільністю цін на продукцію та значним впливом природно-кліматичних умов, що передбачає окремий набір чинників ризику й потребує застосування специфічних аналітичних показників, зокрема коефіцієнтів залежності від зовнішнього середовища, а також розрахунку термінів окупності інвестицій із урахуванням врожайності та сезонних коливань.

Інноваційні процеси тісно пов'язані з фінансовою стійкістю, оскільки інвестування у нові продукти і технології може стати джерелом додаткових ризиків, але водночас значно підвищити конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Компанії з високим рівнем інноваційної активності зазвичай вкладають значні кошти у дослідження й розробки, що може тимчасово знижувати ліквідність і збільшувати потребу в оборотному капіталі. Водночас успішна інноваційна політика здатна забезпечити стабільні джерела прибутку і розширити ринки збуту. Баланс між ризиками й винагородами інноваційної діяльності відображається у фінансових коефіцієнтах, які

враховують структуру витрат на розробку нових продуктів, патентний портфель, а також здатність підприємства адаптуватися до стрімких технологічних змін.

Емпіричні дослідження можуть посилити доказову базу, якщо у статті буде наведено приклади реальних підприємств із різних галузей. Такий підхід допоможе продемонструвати, як на практиці застосовується система показників для оцінювання фінансової стійкості, і дозволить уточнити, наскільки гнучко модель реагує на галузеві й ринкові чинники. Аналіз фінансових звітів конкретних фірм або узагальнення статистичних даних щодо групи підприємств дають змогу виявити спільні тенденції, оцінити вплив обсягів виробництва та структури витрат на здатність підтримувати оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу, визначити роль державної підтримки чи зовнішніх інвестицій. Якщо дослідження передбачає економіко-математичне моделювання, зіставлення результатів із реальними даними допомагає перевірити валідність обраних методик і в разі необхідності вдосконалити їх.

Подальші рекомендації для практиків мають охоплювати широкий спектр аспектів, пов'язаних із моніторингом та управлінням фінансовою стійкістю, включаючи вдосконалення обліково-аналітичної системи, регулярний аудит ключових фінансових показників і розробку спеціалізованих програм ризик-менеджменту. Одним із найдієвіших інструментів може стати впровадження автоматизованих систем збору та обробки фінансової інформації, які дають змогу відстежувати не лише базові коефіцієнти ліквідності чи рентабельності, а й динаміку змін у реальному часі. Серед інших важливих заходів можна відзначити формування профільних резервів, застосування страхування від ключових ризиків та оптимізацію підходів до залучення позикових ресурсів. Завдяки впровадженню таких рекомендацій підприємства можуть своєчасно реагувати на ринкові коливання, підвищити конкурентоспроможність і створити передумови для довгострокового зростання.

Формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства покликане створити умови для своєчасного виявлення потенційних загроз, для їх запобігання і мінімізації впливу на фінансовий стан. Поставлені завдання передбачають оцінювання ймовірності можливих загроз, систематичне відстеження їх фактичного виникнення та реалізацію управлінських заходів для усунення або пом'якшення негативних наслідків.

Сутність механізму фінансової безпеки полягає в тому, що для кожного з аспектів діяльності (виробничого, кадрового, інформаційного тощо) розробляється послідовність дій і методичних підходів, які забезпечують постійний аналіз та контроль над ризиками. Задля ефективності цей процес має бути вбудованим у загальну систему управління підприємством, оскільки тільки комплексний і постійний моніторинг дозволяє оперативно реагувати на потенційні й реальні загрози. Усе це передбачає розробку відповідних інструментів оцінювання фінансової безпеки (наприклад, специфічних показників або індикаторів), засобів, що слугують для підтримання стабільності, серед яких можна згадати фінансове планування, управління грошовими потоками, формування резервів і ресурсів, використання страхових механізмів тощо.

Управлінський аспект означає, що заходи для досягнення фінансової безпеки мають проводитися регулярно, а результати систематично аналізуватися з метою вдосконалення планів і процедур. Ефективне застосування механізму забезпечує створення певного «запасу міцності» — він дає змогу підприємству мати гнучкість і ресурси для своєчасного реагування на кризові явища.

Ключовим елементом механізму фінансової безпеки є оцінка. Вона включає визначення наявних фінансових ресурсів, їх ефективність використання, здатність підприємства залучати додаткові кошти, моніторинг взаємозв'язків із зовнішнім середовищем. Результати оцінювання стають основою для формування необхідного набору управлінських дій, що дають змогу або зберегти, або відновити прийнятний рівень фінансової стійкості. Вибір методів та інструментів (фінансове планування, реінвестування, кредитування тощо) залежить від того, до якого стану фінансової безпеки належить підприємство.

В умовах нестабільності ринку й багатьох ризиків, які можуть негативно впливати на діяльність, формування механізму забезпечення безпеки стає одним із вагомих завдань. Ефективне управління капіталом, ретельне планування грошових потоків та надійна система контролю ризиків становлять основу такого механізму. Його використання дає змогу зменшити залежність від кризових чинників, зберегти платоспроможність та кредитоспроможність підприємства, забезпечити майбутній розвиток.

Фінансова стійкість, будучи багатогранною категорією, формується під впливом сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників. Вона відображає, з одного боку, стан фінансових ресурсів та ефективність їх застосування, а з іншого — здатність підприємства оперативно адаптуватися до змін навколишнього середовища. Негативний вплив економічної нестабільності, невизначеність на

фінансових ринках, інфляційні процеси й інші ризики зумовлюють постійну потребу в гнучкому управлінському інструментарії, що передбачає створення й дотримання належних правил, процедур і моделей фінансового аналізу.

Складовою процесу гарантування фінансової безпеки є своєчасна й оцінка стану підприємства. Використовують різноманітні методи, зокрема розрахунок коефіцієнтів і вивчення динаміки їх зміни, аналіз структури капіталу й оборотних коштів, дослідження здатності швидко залучати необхідні ресурси за різних економічних обставин. З огляду на результати, керівництво вживає конкретних заходів, спрямованих на підвищення фінансової стабільності.

Українське суспільство безпосередньо відчуває на собі наслідки економічних процесів та воєнного стану, адже купівельна спроможність і споживчі вподобання населення є ключовими індикаторами рівня життя. Згідно з даними аналітиків компанії Deloitte, у 2023 році на продукти харчування й обов'язкові платежі припадало приблизно 66% середнього бюджету українців, що перевищує глобальний показник у 2,5 рази. Дослідження свідчить, що більшість споживачів в Україні схильні до економії, проте рівень заощаджень варіюється залежно від товарних груп і коливається від 41% до 77% серед респондентів. Найбільші витрати фіксують у внутрішньо переміщених осіб, при цьому на медикаментах, товарах для дітей та готовій їжі заощаджують менше. Поширеною тенденцією стало приготування їжі вдома замість придбання готових страв, скорочення відвідувань ресторанів і барів, закупівля продуктів та ліків "про запас".

Фінансові труднощі населення зумовлені насамперед зниженням реальних доходів. Незважаючи на зростання мінімальної заробітної плати з 6500 грн до 8000 грн у квітні 2024 року, рівень реального ВВП так і не повернувся до довоєнного показника 2021 року. Найбільше падіння (37%) зафіксовано у другому кварталі 2022 року, а певне поживлення – на початку 2023-го. Станом на початок 2024 року Україна ще приблизно на чверть не досягла результатів 2021-го, а подальші перспективи значною мірою залишаються невизначеними. Зокрема, можливі відключення електроенергії або тимчасове зупинення роботи підприємств у третьому кварталі 2024 року можуть поглибити негативні тенденції. Утім, ряд провідних національних і міжнародних інституцій загалом прогнозують зростання ВВП України, що коливається від 3,5% до майже 4% залежно від методології та аналітичних моделей [22].

Висновки. Фінансова стійкість підприємства є багатогранною категорією, що визначається комплексом показників і факторів, які потрібно аналізувати у системному взаємозв'язку. Традиційні коефіцієнти та індикатори — ліквідності, платоспроможності, автономії, рентабельності тощо — дозволяють швидко оцінити стан підприємства, однак ефективність управлінських рішень потребує комплексного підходу. Етапом є ідентифікація впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Дослідження підтвердило необхідність застосування сучасних аналітичних методів і моделей, що дозволяють оперативно виявляти потенційні ризики зниження фінансової стійкості та реалізовувати профілактичні заходи. Перспективним напрямом досліджень є розроблення систем оцінки стійкості, враховуючи галузеву специфіку, дослідження взаємозв'язку між фінансовою стійкістю та інноваційними процесами на підприємстві. Залишається питання вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази у частині регулювання фінансової звітності та стандартів аудиту, що забезпечить вищий рівень достовірності аналітичної інформації та сприятиме формуванню прозорого інвестиційного середовища.

Пропозиції для покращення фінансової стійкості підприємств:

1. Інтеграція сценарних аналізів у фінансове планування: підприємства повинні використовувати кілька сценаріїв для оцінки майбутніх фінансових результатів у різних умовах (наприклад, в умовах економічної кризи, падіння попиту, зміни законодавства).

2. Активізація інвестицій в ІТ та технології: для підвищення конкурентоспроможності підприємства повинні активно інвестувати в інновації, особливо у сферу автоматизації та цифрових технологій. Це дозволить оптимізувати витрати, підвищити ефективність виробничих процесів та оперативно реагувати на зміни попиту.

3. Гнучка адаптація до політико-економічних змін: підприємства повинні мати стратегії, що дозволяють швидко адаптуватися до змін у державній політиці, податкових нормах або зовнішньоекономічних умовах. Це може включати створення «планів Б», які дозволяють швидко реагувати на нові виклики.

4. Гнучкі робочі процеси та віддалена робота: зважаючи на зміни у світі праці (особливо після пандемії та враховуючи війну в країні), підприємства повинні зберігати гнучкість у кадровій політиці, пропонуючи варіанти віддаленої роботи, гнучкого графіка або інші умови, що дозволяють зберігати продуктивність у умовах непередбачуваних змін.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Башнянин Г.І. Фінансова стійкість підприємств: проблематика та можливості покращення // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 2. С. 98–101.
2. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2014. 592 с.
3. Вівчар О.Й., Кос Т.Ю. Новітні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства // Young Scientist. 2023. № 4 (116). С. 115–119.
4. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2013. 85 с.
5. Ганін В., Алекперов Р. Оцінювання системи менеджменту фінансової стійкості підприємств у сучасних економічних умовах // Молодий вчений. 2020. № 11 (87). С. 149–152. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-32>
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16.08.2020 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Голеско І.О. Сутність фінансової стійкості підприємств: економічний зміст і практичні аспекти // Економіка транспортного комплексу. 2017. Вип. 30. С. 49–57.
8. Довбня С.Б., Разганяєва Т.М. Методичні засади визначення фінансової стійкості підприємств з урахуванням зовнішніх чинників // Бізнеснавігатор. 2020. № 3 (59). С. 89–94.
9. Докієнко Л.О. Концептуальні орієнтири комплексної діагностики фінансової стійкості // Підприємництво та інновації. 2020. № 14. С. 25–31.
10. Запатріна І., Лебеда Т. Можливості реформування житлово-комунального господарства // Економіка України. 2012. № 10. С. 34–44.
11. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства: монографія. Вінниця: Універсум, 2009. 155 с.
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
13. Ізюмська В.Д., Нікульшина А.Т. Управління фінансовою стійкістю підприємств: сучасні підходи та інструменти. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26>
14. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Методичні аспекти аналізу фінансової стійкості підприємств України // Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 1. С. 186–190.
15. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ: Знання, 2010. 378 с.
16. Костирко Л.А., Євтушенко М.В. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у вимірі економіко-вартісного тяжіння показників. 2019. № 21. С. 28–33.
17. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз. Харків. 2015. 784 с.
18. Юрій Е.О., Бербека Л.А. Дослідження фінансової стійкості в оцінці фінансового стану. 2017. С. 1112–1117.
19. Country Economic Forecast. July 2024. URL: <https://www.oxfordeconomics.com/>
20. S&P знизило рейтинг України за іноземною валютою до «СС» // Interfax-Україна. 2024. URL: <http://surl.li/xkevuu>
21. Рік підготовки до нових викликів // Forbes Ukraine. 2023. URL: <http://surl.li/rdwimg>
22. ICU погіршив прогноз зростання ВВП України у 2024 році // Interfax-Україна. 2024. URL: <http://surl.li/jsaaap>

REFERENCES

1. Bashnyanyn, H. I. (2016). Finansova stiikist pidpryiemstv: problematyka ta mozhlyvosti pokrashchennia [Financial stability of enterprises: issues and ways for improvement]. Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii – Economic Bulletin of Zaporizhia State Engineering Academy, 2, 98–101 [in Ukrainian].
2. Bilyk, M. D., Pavlovska, O. V., Prytuliak, N. M., & Nevmerzhytska, N. Yu. (2014). Finansovyi analiz: navchalnyi posibnyk [Financial Analysis: A textbook]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
3. Vivchar, O. Yu., & Kos, T. Yu. (2023). Novitni metody otsiniuvannia finansovoi stiikosti pidpryiemstva [Modern methods of assessing enterprise financial stability]. Young Scientist, 4(116), 115–119 [in Ukrainian].
4. Hrabovetskyi, B. Ye. (2013). Ekonomichnyi analiz: navchalnyi posibnyk [Economic Analysis: A handbook]. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
5. Hanin, V., & Aliekpierov, R. (2020). Otsiniuvannia systemy menedzhmentu finansovoi stiikosti pidpryiemstv u suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Evaluating the management system of enterprises’

financial stability under modern economic conditions]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 11(87), 149–152. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-32> [in Ukrainian].

6. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.08.2020 № 436-IV [Commercial Code of Ukraine: Law of Ukraine dated August 16, 2020, No. 436-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].

7. Holesko, I. O. (2017). Sutnist finansovoi stiikosti pidpriemstv: ekonomichniy zmist i praktychni aspekty [The essence of enterprises' financial stability: economic content and practical aspects]. *Ekonomika transportnoho kompleksu – Economy of the Transport Sector*, 30, 49–57 [in Ukrainian].

8. Dovbnia, S. B., & Razhanaiieva, T. M. (2020). Metodychni zasady vyznachennia finansovoi stiikosti pidpriemstv z urakhuvanniam zovnishnikh chynnykiv [Methodological principles of determining enterprises' financial stability considering external factors]. *Biznesnavihator – Business Navigator*, 3(59), 89–94 [in Ukrainian].

9. Dokiienko, L. O. (2020). Kontseptualni oriientyry kompleksnoi diahnostyky finansovoi stiikosti [Conceptual guidelines for a comprehensive diagnosis of financial stability]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and Innovation*, 14, 25–31 [in Ukrainian].

10. Zapatrina, I., & Lebeda, T. (2012). Mozhlyvosti reformuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva [Prospects for reform in housing and communal services]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 10, 34–44 [in Ukrainian].

11. Zayukova, M. S. (2009). Teoriia finansovoi stiikosti pidpriemstva: monohrafiia [Theory of Enterprise Financial Stability: A monograph]. Vinnytsia: Universum [in Ukrainian].

12. Pro bukhhaltenskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 № 996-XIV [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated July 16, 1999, No. 996-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].

13. Iziumska, V. D., & Nikulshyna, A. T. (2021). Upravlinnia finansovoiu stiikistiu pidpriemstv: suchasni pidkhody ta instrumenty [Managing enterprises' financial stability: modern approaches and tools]. Issue 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26> [in Ukrainian].

14. Pihul, N. H., Klymenko, A. V., & Pihul, Ye. I. (2019). Metodychni aspekty analizu finansovoi stiikosti pidpriemstv Ukrainy [Methodological aspects of analyzing Ukrainian enterprises' financial stability]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Pryazovskyi Economic Bulletin*, 1, 186–190 [in Ukrainian].

15. Korobov, M. Ya. (2010). Finansovo-ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstv [Financial and Economic Analysis of Enterprise Activity]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

16. Kostyrko, L. A., & Yevtushenko, M. V. (2019). Finansova stiikist korporatyvnykh pidpriemstv u vymiri ekonomiko-vartisnoho tiazhinnia pokaznykiv [Financial stability of corporate enterprises in terms of economic-value gravity of indicators]. Issue 21, 28–33 [in Ukrainian].

17. Kostyrko, R. O. (2015). Finansovy analiz: navchalnyi posibnyk [Financial Analysis: A teaching manual]. Kharkiv: Faktor [in Ukrainian].

18. Yurii, E. O., & Berbeka, L. A. (2017). Doslidzhennia finansovoi stiikosti v otsintsi finansovoho stanu [Research on financial stability in assessing the financial condition]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 10, 1112–1117 [in Ukrainian].

19. Country Economic Forecast (July 2024). Retrieved from <https://www.oxfordeconomics.com/> [in English].

20. S&P znyzylo reitynh Ukrainy za inozemnoiu valiutoiu do “CC” [S&P downgraded Ukraine's foreign currency rating to “CC”]. (2024). Interfax-Ukraine. Retrieved from <http://surl.li/xkevuu> [in Ukrainian].

21. Rik pidhotovky do novykh vyklykiv [A year of preparation for new challenges]. (2023). Forbes Ukraine. Retrieved from <http://surl.li/rdwmig> [in Ukrainian].

22. ICU pohirshyv prohnaz zrostannia VVP Ukrainy u 2024 rotsi [ICU worsened Ukraine's GDP growth forecast for 2024]. (2024). Interfax-Ukraine. Retrieved from <http://surl.li/jsaaap> [in Ukrainian].

РЕФЕРАТ

Атаманчук Д.В. Характеристика показателей и индикаторов финансовой устойчивости предприятий та факторов, що її визначають / Д.В. Атаманчук // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий, науково-виробничий журнал. – К.: НТУ, 2025. – Вип.1 (60).

Стаття присвячена визначенню ключових показників і індикаторів для оцінки фінансової стійкості підприємств, виявленню основних внутрішніх і зовнішніх факторів, що на неї впливають. Розглянуто критерії ліквідності, платоспроможності, автономії та рентабельності як базові аналітичні інструменти. Встановлено, що фактори макроекономічного середовища, конкурентне середовище,

структура капіталу й ефективність управлінських рішень формують інтегральний показник фінансової стійкості. Наголошено на необхідності комплексного підходу до фінансового аналізу з урахуванням галузевої специфіки та застосуванням інноваційних методик. Результати можуть бути корисними для широкого кола фахівців у галузі фінансового менеджменту та управління підприємствами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, СТРУКТУРА КАПІТАЛУ, АНАЛІЗ, УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ.

ABSTRACT

Atamanchuk D. V. Characterization of Indicators of Enterprises' Financial Stability and the Factors Determining It. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific, scientific and industrial journal. – K.: NTU, 2025. – Issue 1 (60).

The article focuses on identifying the key indicators and metrics used to assess the financial stability of enterprises, as well as determining the main internal and external factors influencing it. Liquidity, solvency, autonomy, and profitability criteria are considered basic analytical tools. It is established that macroeconomic conditions, the competitive environment, the structure of capital, and the effectiveness of managerial decisions form an integral indicator of financial stability. The importance of a comprehensive approach to financial analysis, which takes into account industry-specific features and employs innovative methodologies, is highlighted. The results can be useful for a wide range of specialists in financial management and enterprise administration.

KEYWORDS: FINANCIAL STABILITY, LIQUIDITY, SOLVENCY, CAPITAL STRUCTURE, ANALYSIS, MANAGERIAL DECISIONS.

АВТОР:

Атаманчук Даниїл Валерійович, аспірант, Національний транспортний університет, daniilatamanchuk12@gmail.com, +380630773336, Україна, 01010, Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, orcid.org/0009-0005-1282-9718

AUTHORS:

Atamanchuk Daniil Valeriyovich, postgraduate, National Transport University, daniilatamanchuk12@gmail.com, tel. +380630773336, Ukraine, 01010, Kyiv, M. Omelianovych-Pavlenko str. 1, orcid.org/0009-0005-1282-9718

РЕЦЕНЗЕНТИ:

REVIEWERS: